

ASIA PERUSTEET PONSIESITYKSELLE 19.5.2025

VIITE Valtuustoaloite erittäin uhanalaisen jokihelmisimpukan suojelemiseksi
Tampereen kaupungin toiminnassa, Saana Kuusipalo ym., 24.9.2024.

JOHDANTO

Hämeenkyrön, Nokian ja Ylöjärven kuntien alueella sijaitsee Pinsiönkankaan pohjavesialue, jonka vedet virtaavat etelään Pinsiönlähteeseen ja siitä edelleen Pinsiön-Matalusjokeen. Lähde ja joki ovat suojeltuja luonnonsuojelulailta ja vesilailta sekä Natura 2000-ohjelmassa. .

Tampereen kaupunki on ottanut Pinsiönharjun pohjavettä vuodesta 1975 alkaen, minkä seurauksena Pinsiönlähteen ja Pinsiön-Matalusjoen tila on huonontunut veden vähyyden vuoksi. Vedenotto on vastoin yllä mainittuja suojelupäätöksiä.

Pinsiön-Matalusjoessa elää erittäin uhanalainen (EN) jokihelmisimpukka eli raakku (*Margaritifera margaritifera*) ja alkuperäistä sisävesikantaa oleva taimen (*Salmo trutta*) (EN). Ne ovat säilyneet joessa jääkauden ajalta näihin päiviin. Raakku ja taimen ovat riippuvaisia viileästä, happirikkaasta ja virtaavasta pohjavedestä.

Raakku tulee sukukypsäksi useimmiten 20-vuotiaana. Vaikka raakut pystyvät poikastuottoon, niiden määrä ei kasva, koska toukat eivät selviydy vallitsevissa olosuhteissa aikuisiksi. Raakku ei ole kyennyt elinkykyisen poikastuottoon yli 20 vuoteen. Raakkujen lisääntymisen loppuminen Pinsiön-Matalusjoella ajoittuu samoihin aikoihin kuin Tampereen Veden vedenotto alkoi 1970-luvulla (Moilanen, 1999).

Raakut lisääntyvät joessa, mutta toukat eivät selviä aikuisiksi yksilöiksi. Tämä kertoo siitä, että raakkujen määrä ei enää lisäännä joessa. Joen veden vähäisyys on johtanut raakun tilan heikkenemiseen. Raakku on EU:n luontodirektiivin tiukasti suojelema laji, mutta lajin suojelun taso ei ole nykyisellään suotuista. Lajin säilyminen tulevaisuuteen on välttämätöntä.

Tampereen kaupunki ei ole enää riippuvainen Pinsiönharjun pohjavedestä. Kaupungilla on vesikapasiteettia ja mahdollista järjestää asukkaille turvallinen ja terveellinen käyttövesi pintavedestä. Pinsiönharjun pohjavesi voidaan jättää kriisi- ja huoltovarmuuskäyttöön, mihin toistaiseksi voimassa oleva vedenottolupa alun perin myönnettiin.

Useiden tutkijoiden raporteista käy ilmi, että merkittävin syy raakun kriittiseen tilaan on virtaavan veden vähäisyys. Tästä on pääteltävissä, että raakku tulee häviämään Pinsiön-Matalusjoesta, jos vedenotto jatkuu nykyisellään. Tämä selviää oheisista liitteistä.

Raakun säilymiseksi Pinsiönharjun pohjaveden pumppausta vesijohtoverkostoon on vähennettävä niin, että vettä riittää Pinsiön-Matalusjokeen riittävästi turvaamaan raakun elinympäristön edellytyksiä kaikkina vuodenaikoina. Kriisi- ja huoltovarmuutta ajatellen vedenkäyttöä voidaan jatkaa siten, että vettä pumpattaisiin verkostoon maksimissaan 20 prosenttia (800 m3/vrk) nykyisestä keskimääräisestä vedenotosta (noin 4.000 m3/vrk).

Korvaamattomien lajien säilyminen tulevaisuuteen on luonnon ja Tampereen kaupungin etu.

Tampereella 13.5.2025

Saana Kuusipalo, Tampereen kaupunginvaltuutettu

LIITTEET

Liite 1. Valtuustoaloite erittäin uhanalaisen jokihelmisimpukan suojelemiseksi Tampereen kaupungin toiminnassa, Saana Kuusipalo 24.9.2024

Liite 2.

- 2.1. Raakun suojeluperusteet Euroopan Unionissa
- 2.2. Raakun suojelua koskevat asiakirjat
- 2.3. Pinsiön-Matalusjoen Natura 2000-alueen kuvailu
- 2.4. Vesiä koskeva lainsäädäntö ja Pinsiön-Matalusjoen vesien käyttö
- 2.5. Lähteen ja joen virtaaman vaikutukset raakkuun ja taimeneen
- 2.6. Pinsiönlähteen nykytila ja suojelualueet

Liite 3.

- 3.1. Raakun ja taimenen elinkierto
- 3.2. Raakun uhanalaisuuden syyt ja uhkatekijät
- 3.3. Taimenen uhanalaisuuden syyt ja uhkatekijät
- 3.4. Saukko on Euroopan Unionin direktiivilaji

Liite 4.

- 4.1. Raakun kannan romahtaminen ja säilyttämisen välttämättömyys
- 4.2. Kolmen helmen joet-hanke
- 4.3. Euroopan Unionin Life Revivés-hanke
- 4.4. Pirkanmaan Life Revivés-hanke
- 4.5. Huonokuntoisten raakkujen hoitoa

Liite 5.

- 5.1. Pinsiönlähteen tilanne ennen vedenottoa ja nyt
- 5.2. Paikallisten asukkaiden aikalaiskertomuksia ja nykykokemuksia

Liite 6.

- 6.1. Käytännön edellytykset raakun turvaamiselle
- 6.2. Visio vaihtoehtoisesta käyttövedentuotosta
- 6.3. Vesihuollon ja kriisiajan turvaaminen
- 6.4. Käyttöveden kustannukset

Liite 7. Tampereen kaupungin hyväksymät luonnon monimuotoisuussopimukset, arvot ja maine

Liite 8. Ote Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä Somerolla ja Salossa 9.9.2020.

Liite 9. Kirjallisuuslähteet